

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ
Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 26–37

HUMAN STUDIES
Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 26–37

УДК 378.016

БЕЗСОНОВА Ольга – науковий кореспондент лабораторії дошкільної освіти, Інститут проблем виховання НАПН України, вул. М. Берлінського, 9, Київ, 04060, Україна (74bessonov@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0897-3029>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4330-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119533>

Бібліографічний опис статті: Безсонова, О. (2018). Типологічні характеристики до портрета педагога-наставника молодих вихователів. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 26–37.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119533.

Історія статті

Одержано: 30 жовтня 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 28 грудня 2017

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

**ТИПОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДО ПОРТРЕТА
ПЕДАГОГА-НАСТАВНИКА МОЛОДИХ ВИХОВАТЕЛІВ**

Анотація. *Передавання молодим педагогам знань, навичок і досвіду відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності функціонування сучасних закладів освіти, сприяючи якісній реалізації їх завдань та функцій. Саме педагог-наставник забезпечує професійний розвиток молодих педагогів в умовах робочого місця. У статті розглянуто структурні складові особистості педагога-наставника, які визначають ефективне здійснення наставницької діяльності, на основі чого було побудовано особистісно-професійний портрет педагога-наставника.*

Ключові слова: *портрет наставника, наставник, якості особистості, професійно-значущі якості особистості, професійні цінності, авторитет педагога.*

Постановка проблеми. Підвищення якості педагогічних кадрів, забезпечення їх здатності впливати на ефективність функціонування сучасних закладів освіти є пріоритетними напрямками вдосконалення вітчизняної системи освіти. Відтак особливим попитом на ринку освітніх послуг користуються висококваліфіковані і відповідальні педагоги, яким при-

таманні мобільність, динамізм, конструктивність, самостійність і виваженість у прийнятті рішень. На сучасному етапі саме педагог-наставник має можливість забезпечити професійний розвиток молодих педагогів в умовах ЗДО, що дає можливість у найкоротші терміни забезпечити передавання досвідченим співробітником знань і навичок вперше прийнятому на посаду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема наставництва належить до числа не дуже активно досліджуваної останнім часом. З педагогічної точки зору розглядають зарубіжні науковці: Й. Пуріар, Т. Кеттлер, А. Рінн (Puryear, Kettler, & Rinn, 2017). Проте є окремі дослідження з психології особистості, що становлять науковий базис.

З повагою ставиться до всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи просування та розвиток в освітньому середовищі ціннісно-смислових орієнтирів: базових загальнолюдських цінностей добра, любові, свободи, гідності, міжнаціональної злагоди, толерантності й терпимості (Koch, 2018, с. 75). Так, Е. Шпрангер (Spranger, 1914) виділяє шість типів особистості, на основі шести універсальних ціннісних орієнтацій: теоретична (цінність – у розкритті істини); економічна (користь та вигода); естетична (гармонія); соціальна (любов і визнання людей); політична (влада); релігійна (Бог). К. Хорні (1993) головним принципом визначив ставлення до спілкування з іншими людьми: «Відданий тип», «Агресивний тип», «Відчужений тип».

Е. Фромм виділяє п'ять типів особистості, ґрунтуючись на уявленні про існування у людини п'яти унікальних екзистенціальних потреб: потреби у встановленні зв'язків (альтруїзмі); потреби в подоланні (творення); потреби в коренях (відчувати себе частиною світу); потреби в ідентичності (відчувати себе самим собою); потреби в системі поглядів і відданості (раціоналізм і посвячення себе тому, в чому полягає сенс життя) (Фромм, 1992). К.Г. Юнг (1995), визначаючи дві установки особистості (екстраверсія та інтроверсія) і чотири психічні функції (мислення, почуття, відчуття, інтуїція), виокремлює вісім основних типів індивідуальності, які дають можливість зіставляти індивідуально-психологічні особливості особистості зі схильністю до певної професії. В. Норахідзе головним критерієм виділив співвідношення поведінки і внутрішніх мотивів: гармонійна особистість не має конфліктів між поведінкою і внутрішніми мотивами.

У контексті нашого дослідження певний інтерес може становити типологія творчої особистості, запропонована В. Андреевим (1988): теоретик-логік, теоретик-інтуїтивіст, практик, організатор, ініціатор. В. Сорока-Росинський (1991) вважав, що існує дві групи педагогів: ті, що володіють індивідуальністю, «породою» особистості та «безпородні». Породистих вчителів він поділяв на таких представників: учителі-теоретисти, педагоги-реалісти, педагоги-утилітаристи, педагоги-артисти, інтуїтивісти.

Януш Корчак визначив такі типи вихователів: вихователь-тиран, честолюбний вихователь, розумний вихователь. Є. Рогов наводить приклади таких типів особистості учителя, як «організатор», «раціоналіст-наочник», «комунікатор», «інтелігент». В. Кан-Калик запропонував типологію на основі індивідуально-типологічних характеристик педагогів-новаторів: «лідер» (М. Щетінін), «генератор» (В. Шаталов), «ентузіаст» (І. Волков) – «дослідник» (Є. Ільїн).

На підставі проведеного теоретичного дослідження ми бачимо, що деякі вчені для розділення педагогів на певні групи користувалися одним фактором або критерієм (ціль, цінності, спосіб діяльності) або двома (К.Г. Юнг – психічні функції та установки особистості), що не дає можливості чітко визначити психологічний портрет наставника та спрогнозувати його взаємодію з молодим педагогом в умовах ЗДО. На жаль, питання типологізації особистостей педагогів-наставників молодих педагогів в умовах ЗДО залишилося невизначеним.

Мета статті – окреслити типологічні характеристики до портрета педагога-наставника; визначити специфіку типологічних особливостей педагога-наставника, проаналізувати складові елементи, які забезпечать сталий професійний розвиток молодих педагогів, сприятимуть налагодженню взаємних контактів між досвідченими та молодими педагогами, визначити переваги й ризики від впливу певних типів наставників на молодих педагогів, а також спрогнозувати, яку користь отримає молодий педагог від взаємодії з певним типом наставника.

На підставі проведеної теоретичної розвідки розробили власну матричну схему класифікування характеристик педагогів-наставників (*табл. 1*). В основу побудови таблиці покладено принцип домінування. Як ми вже визначилися у попередніх дослідженнях, у структурі особистості наставника можна виділити такі складові: мотиваційну, особистісну, когнітивно-діяльнісну та рефлексивну.

Далі ми виявили певні закономірності, які викладемо у таких послідовних взаємозв'язках та взаємозалежностях: розуміємо, що всі складові не можуть бути розвиненими однаковою мірою, тож ту з них що розвинена сильніше, ми назвали домінуючою складовою особистості наставника; відповідно до домінуючої складової, виділяємо і домінуючу функцію, яку наставник буде виконувати якнайкраще; ця функція буде доречною на певному етапі розвитку молодого педагога; далі визначаємо спрямованість особистості наставника (для себе або для інших) і отримуємо певні типи особистостей наставника.

На підставі проведеного теоретичного та діагностичного дослідження нами виділені такі типи особистості педагогів-наставників, які отримали умовні назви: «Вічна дитина», «Велике серце (гуманіст)», «Світлий

Таблиця 1

Матрична схема класифікування характеристик педагогів-наставників

Домінуючий структурний компонент портрета особистості педагога-наставника	Домінантна функція	Етапи професійного розвитку молодого педагога	Тип наставника (в залежності від домінантної складової особистості наставника)	
			Спрямованість на себе, для себе	Спрямованість на інших, для інших
Особистісний	психо-терапевтична	1) ознайомчий	вічна дитина	велике серце
Мотиваційний	стимулююча	2) пошуково-інформаційний	диктатор	радник
Когнітивно-діяльнісний	унаочнення способу дій	3) моделюючо-конструктивний	маніпулятор	золоті руки
Методичний	консультативно-рефлексивна	4) стабілізаційно-інтерпретаційний	шукач	світлий розум

розум (аналітик, критик)», «Золоті руки (майстер, талант)», «Ізаківі рукавиці (диктатор)», «Шукач», «Радник», «Маніпулятор». Сучасні дослідники велику увагу надають особистісно орієнтованому підходу у педагогічній взаємодії наставника та молодого педагога, виділяють провідні якості педагога-наставника, менеджера освіти. Так, О. Никитенко (2013) виокремлює здатність приймати відповідальні рішення, комунікабельність, готовність до співпраці; Є. Маторін (2014) – стратегічне мислення, вольові та організаторські якості, що допомагає у визначенні індивідуально-типологічних характеристик педагога-наставника.

Індивідуально-типологічні характеристики педагогів-наставників

1. «Вічна дитина». Характеризується як оптимістичний, бадьорий, активний, легко ставиться до життя, імпульсивний, з високим рівнем домагань, кмітливий і дотепний у розмові. Зазвичай виявляють товариськість, підвищену самостійність, схильність до пустошів, недостатнє відчуття дистанції. Наділений даром емоційного співчуття – емпатії. Любить компанії, вечірки, емоційне спілкування. Докладає багато зусиль для захисту дітей від несприятливих природних чинників та негативно-го впливу соціального середовища. Зазначає, що сутність його діяльності полягає у тому, щоб допомогти дітям подолати перешкоди, орієнтуючись на реальні та потенційні можливості й здібності, розвиваючи потребу в успішності самостійних дій. У спілкуванні природний і емоційний, гнучко змінює позиції у різних життєвих ситуаціях. Притаманні переважання позитивної оцінки, щирість, такт. Не ставить себе вище за дітей, колег, вловлює фальш і невідповідність між словами і реальною поведінкою людей. Спільно з підопічним, відповідно до його інтересів та запитів, виз-

начає мету, можливості та шляхи подолання перешкод (проблем), допомагає самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, житті.

2. «Велике серце (гуманіст)». У педагога розвинені загальнолюдські та моральні якості особистості: турботливість, уважність, тривожність, вихованість, витримка і самовладання, гуманність, дисциплінованість, доброта, доброзичливість, любов до дітей, відповідальність, чуйність. Має високий рівень емпатії, спрямованість до розуміння іншої людини, виражену соціальну інтуїцію, вміння поставити себе на місце вихованця, емоційно відгукнутись на його проблеми. Не може висловити правду в очі, позаяк свідомо не здатний заподіяти іншому біль. Головним мотивом діяльності є створення сприятливої доброзичливої, атмосфери довіри та співтворчості. Істинна педагогічна спрямованість виявляється в інтересі до своїх протеже, до творчості, пов'язаної з вихованням у них людських якостей, що забезпечать їм подальший саморозвиток засобами самоорганізації, самоконтролю. Свої стосунки з дітьми, батьками, колегами будує на основі вищих духовних цінностей (діти – посланці миру, дар Божий). З повагою ставиться до всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи просування та розвиток в освітньому середовищі ціннісно-смыслових орієнтирів: базових загальнолюдських цінностей добра, любові, свободи, гідності, міжнаціональної злагоди, толерантності й терпимості. Легко прощаючи недоліки іншим, він часто сам іде на примирення в конфліктах, першим робить крок до зближення. Читає багато духовної, філософської літератури, переосмислює свій досвід. З усіма підтримує рівні, доброзичливі відносини. Не накопичує у собі зла, вибачає своїх кривдників і недоброзичливців. Орієнтація бачити навколишніх тільки в «кращому світлі» призводить до того, що може не помічати явних недоліків, обманюватися у поясненні вчинків. Його слова не розходяться зі справами, прагне ідеальних рішень. Йому важко керувати іншими людьми – необхідність командувати, віддавати наказ, обмежувати в правах викликає внутрішній протест.

3. «Світлий розум (аналітик, критик)». Педагог характеризується умінням орієнтуватися у джерелах, літературі, посиленням інтересом до науки, пізнавальними потребами, стимулюванням самоосвіти і саморозвитку; наявністю критичного, творчого мислення, умінь діяти у стандартних і нестандартних ситуаціях, відстоювати власну думку, високо розвинені загальні розумові здібності. Гнучкий щодо змін, не очікує ворожості, терплячий, не прагне виправляти помилки інших. Особистість до кінця відстоює свої ідеї, схильний до самостійних дій, не боїться відповідальності, мало залежить від думки навколишніх. Користується авторитетом, спокійний, діловитий, відповідальний, легко мириться, не прагне конкурувати. Головним мотивом діяльності є стійкий інтерес до освіт-

нього процесу, потреба використовувати набуті знання. Головні в його житті інтелектуальні цінності: істина, професійні знання, творчість, пізнання, вільний доступ до інформації. Об'єктивний і різкий у судженнях та принципових оцінках. Ігнорує правила або вказівки, які його не влаштовують. Погано розбирається у почуттях людей, упертий у відносинах. Добре застосовує ідеї на практиці на основі їх аналізу і оцінки для розв'язання конкретних проблем; уміє передбачати їх наслідки, визначати пріоритетні кроки; здійснює формально-логічний дедуктивний підхід, шукаючи кращий варіант, віддає перевагу теорії моделей і формул, науковим рішенням, а не досвіду. Вміє збирати інформацію, виявляти проблеми, бачити ситуацію з різних сторін; завдяки гарній уяві є генератором ідей. Мислить дуже незалежно, розібравшись у проблемі, висуває принципово нові рішення. Добре розвинені аналітичні вміння – розчленовувати педагогічні явища на складові (умови, причини, мотиви, стимули, засоби, форми прояву тощо); правильно діагностувати педагогічне явище, аналізувати свою діяльність і діяльність своїх вихованців, знаходити основну педагогічну задачу (проблему) і способи її оптимального розв'язання задля досягнення мети, визначати основні і другорядні завдання на кожному етапі педагогічного процесу; добирати види діяльності, підпорядковані визначеним завданням.

4. «Золоті руки (майстер, талант)». Педагога можна схарактеризувати як наполегливу, відповідальну, обов'язкову, емоційно дисципліновану, сумлінну, точну й акуратну в роботі людину. Учителю такого складу надмірно любить порядок, дуже пунктуальний і вимагає таких самих якостей від інших. У будь-якому виді роботи прагне насамперед виділити чіткі орієнтири, на які і буде згодом орієнтуватися, ігноруючи всі інші моменти (при цьому може помилятися у значущості факторів). Добре працює руками, має технологічний склад розуму, ошадливий у поведженні з матеріальними ресурсами: перш ніж взятися за справу, продумує кілька варіантів досягнення бажаного результату і зупиняється на найбільш економічному. Перевіряючи нові ідеї на практиці, вміє витягти з них максимум користі; шукає найбільш складні і захопливі справи. Відповідально ставиться до доручень, у житті усього домагається сам, не розраховуючи на допомогу інших. Таке спілкування характеризується сухим, офіційним тоном, неемоційністю, що збіднює спілкування і гальмує творчий розвиток вихованців. Воліє все розпланувати заздалегідь, вірить у силу практичного досвіду та практичного втілення, схильний до пошуку «ідеальних рецептів», здатних урегулювати будь-яку суперечність. Надмірно захоплюється зовнішньою стороною, формою, віддаючи їй пріоритет перед змістом. Сам вивчає свій предмет до скрупульозності і вимагає такого ж детального знання від інших.

5. «Ізаківі рукавиці (диктатор)». Характеризується такими особистісними якостями, як відповідальність, співробітництво, владність, лідерство. Він схожий на тирана, який постійно підкреслює свою силу, все на світі знає і вважає себе зразком доброчесності. Спрямовує свою енергію, впевненість і гострий розум на досягнення запланованих цілей. Представники цього типу є прихильниками суворого порядку і налагодженої системи, все, що не вписується у неї, відкидають як нелогічне. Урівноважений і виконавчий сам, того ж вимагає від інших. Поважає субординацію. Не бере до уваги особистих симпатій, коли йдеться про справу. Якщо пояснення і попередження не допомагають, використовує натиск та інші силові методи управління. Уміє дотискати противника, заганняючи його в кут. Враховує закони й інструкції, особисті речі тримає у порядку. Головною рушійною силою є наявність у людини потреби в самоповазі й у схваленні іншими людьми, в соціальному престижі та владі. Якщо щось його зацікавить, він, приділяючи достатньо часу і ресурсів, може добитися будь-якої мети. Він вважає, що наставник має дати відповідь на будь-яке запитання і з будь-якого приводу мати свою єдино «правильну» точку зору. У спілкуванні зі знайомими та колегами ввічливий і чемний, але відкидає панібратство у стосунках. Уміє справити враження інтелігентної і вихованої людини. Проте в близьких відносинах змінюється у бік більшої жорсткості. У наставницькій взаємодії з підопічними може визначати конкретні завдання щодо навчання та виховання, розвивати їхню ініціативу в плануванні спільної роботи, розподіляти завдання і доручення, керувати процесом діяльності. Бореться проти недисциплінованості, порушень норм і правил. Сам демонструє приклад зібраності й організованості, однак на інших у нього не вистачає сил. Критичний в оцінці результатів своєї і чужої роботи. Вибравши певну тактику поведінки, може наполегливо йти до кінця, ігноруючи той факт, що змінювані обставини вимагають іншого способу реагування.

6. «Шукач». Основною особливістю педагога-наставника цього типу є розвинений творчий потенціал, а саме – здатність особистості помічати та формулювати альтернативи, піддавати сумніву на перший погляд очевидне, уникати поверхневих формулювань, уміння проникнути у проблему. Шукачі, як правило, мрійники. Для них мрії цілком реально втілити. Байдужість навколишніх до його задуму сприймається ним у край болісно. Головним мотивом діяльності є досягнення мрії та творчий процес, який його супроводжує. Головні в його житті творчі цінності: мрія, творчість, удосконалення професійно-творчих здібностей, постійне творче самовдосконалення педагога, цінність інновації. Представники цього типу проявляють у різних областях інтелектуальної творчості феноменальні здібності, генеруючи ідеї, висловлюючи гіпотези; керуються

принципом корисності і практичності, стараючись усе доводити до досконалості. Намагається робити те, що краще за нього не зробить ніхто, а ось займатися звичайною рутинною роботою може лінуватися, не любить працювати задарма; нетерпимий до виконання роботи звичайними методами, він постійно вишукує нові методи, нові проекти, нові заняття, нестандартні процедури; володіє здатністю ігнорувати стандарти, традиції, авторитети. Те, що зроблено, завжди здається йому малозначним порівняно з перспективами, що відкриваються, від яких відмовитися неможливо, а вичерпати – не можна. Його поведінка часто незрозуміла навколишнім, позаяк багато рішень він приймає інтуїтивно. Вміє створювати ситуації очікування і передчуття новизни в кожному кроці на шляху до більш складного та глибокого знання через розв'язування захопливих, проблемних тематичних завдань. Важливим елементом цієї діяльності є також уміння надихнути вихованців на роботу, вносити в неї елементи романтики і творчості, здійснювати тактовний контроль за її виконанням.

7. «Радник». Така людина розумна, прямо висловлює свої думки, відкрито виражає почуття, від чого з нею легко спілкуватися, володіє прекрасною інтуїцією стосовно людей і легко здогадується, чого вони домагаються. Легкий і доброзичливий у спілкуванні. Розуміє, з ким і на якій дистанції треба спілкуватися, хоча і не завжди її витримує. Знає, що треба робити, щоб підтримувати в колективі сприятливу психологічну атмосферу. Проявивши ініціативу, прагне знайти людей, які забезпечать впровадження його ідей без його участі. Характеризується здатністю до міжособистісного спілкування, ведення діалогу, переговорів, володіє педагогічним тактом, що визначає стиль поведінки вчителя, виступає ініціатором відкритих контактів, відгукується на ініціативу інших, обмінюється інформацією, уважно вислуховуючи іншого. Чітко знає, що правильно, а що ні, що потрібно, а що марно. Вміє заохочувати і надихати людей, радить іншим, як знайти вихід зі складних життєвих ситуацій, легкий і доброзичливий у спілкуванні. Для людей, яким симпатизує, може зробити більше, ніж від нього очікують. Характеризується розвиненістю комунікативно-організаторського потенціалу, який вибудовується на позитивному ставленні до людей (комунікабельність, товариськість, соціальна сміливість, уміння управляти людьми, вихованість, вимогливість, об'єктивність, великодушність, обов'язковість, доброзичливість та інтерес до людей, організаторські здібності) і до самого себе (нервово-психічна витривалість, працездатність, енергійність, ініціативність, наполегливість у досягненні мети, самоконцепція, самооцінка, самокритичність, упевненість у собі, самоактуалізація, планування індивідуальної роботи з метою подолання наявних недоліків в їхній поведінці, стимулювання активності).

8. «Маніпулятор». Рішуча людина, здатна чинити силовий тиск, якщо того вимагає ситуація. Налаштований на перемогу будь-якою ці-

ною. Що більше перешкод трапляється на шляху, то активніше наступає. Перекоаний у своїй правоті, вмє знайти найслабше місце у супротивника. Люди цього типу егоцентричні за натурою, на першому місці «Я – сам», і лише потім – всі інші. Вони самі можуть цього не помічати і реалізовувати кращий для себе характер відносин (самоствердження за рахунок інших). Завжди знайде спосіб, як звернути на себе увагу. У хвилини розслаблення любить посумувати, покаржитися, що його не розуміють. Головним мотивом діяльності є прагнення поваги, авторитету, визнання, задовольняючи основну потребу у владі над іншими людьми. Характеризується прагненням постійно перебувати у центрі уваги колег. Основні в його житті такі цінності, як повага та влада. Вмє зав'язати корисні знайомства і користуватися ними. Швидко вловлює, хто сильний, а хто слабкий, на кого можна натиснути, а кого краще не чіпати. Командує тими, хто менш рішучий і менш упевнений у собі. Вмє сказати людині те, що від нього хочуть почути. Легко робить компліменти. Мириться з людьми так само легко, як і свариться з ними. Особливо обтяжує перспектива опинитися «непоміченим» у колективі. Якщо не вдається зайняти високе місце у формальній системі відносин, прагне до неформального лідерства, заради якого може стати в різку опозицію до начальства. Не схильний звертати особливу увагу на біди і проблеми навколишніх. Здатний прикрашати дійсність, свавільно поводитися з фактами або навіть придумувати їм своєрідну інтерпретацію, якщо не знає, як відповісти на запитання підопічних. Не любить визнавати помилки. Любить наводити себе, своє життя, свої успіхи як позитивні приклади, грати ролі героїв, «виграшних» в очах оточення. Схильний до своєрідного «авантюризму» може: гарантувати більше, ніж насправді виконати (роздавати обіцянки, не думаючи, як буде виконувати).

Висновки. На підставі проведеного вивчення питання типологізації педагогів-наставників виділено вісім груп типологічних характеристик наставників: «Вічна дитина», «Велике серце», «Світлий розум», «Золоті руки», «Ізаккові рукавиці», «Шукач», «Радник», «Маніпулятор». Кожен з них має як переваги, так і недоліки. Для кожного молодого педагога підійде свій тип педагога-наставника залежно від таких чинників: тип самого молодого педагога, на якому етапі професійного розвитку перебуває педагог, якої професійної допомоги потребує (домінуюча функція, яку виконує наставник). У подальших своїх дослідженнях ми приділимо увагу з'ясуванню типологічних особливостей самих молодих педагогів.

Література

- Андреев, В.И. (1988). *Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности*. Казань: Изд. Казанского Унив., 228 с.
- Кан-Калик, В.А., & Никандров, Н.Д. (1987). *Педагогическое творчество учителя*. Москва: Педагогика, 159 с.

- Маторін, Є.** (2014). Про базовий компонент професійної компетентності менеджера освіти. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 29 (3), 96–104.*
- Никитенко, О.** (2013). Професійно-особистісні якості як основа виховання майбутніх учителів. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 27, 33–45.*
- Сорока-Росинский, В.Н.** (1991). *Педагогические сочинения.* Москва: Педагогика, 239 с.
- Фромм, Э.** (1992). *Душа человека.* Москва: Республика, 430 с.
- Хорни, К.** (1993). *Невротическая личность нашего времени. Самоанализ.* Москва: Прогресс, 186 с.
- Юнг, К.Т.** (1995). *Психологические типы.* СПб.: Ювента, 719 с.
- Koch, A.** (2018). Children's Perspectives on Happiness and Subjective Well-being in Preschool. *Children & Society, 32, 73–83.* doi: 10.1111/chso.12225.
- Puryear, J., Kettler, T., & Rinn, A.** (2017). Relating Personality and Creativity: Considering What and How We Measure. *The Journal of Creative Behavior.* doi: 10.1002/jocb.174.
- Spranger, E.** (1914). *Lebensformen. Geisteswissenschaftliche Psychologie und Ethik der Persönlichkeit.* Halle: Niemeyer, 466 s.

References

- Andreev, V.I.** (1988). *Dialektika vospitaniya i samovospitaniya tvorcheskoy lichnosti [Dialectics of education and self-education of a creative personality].* Kazan: Izd. Kazanskoho Univ. [in Russian].
- Kan-Kalik, V.A., & Nikandrov, N.D.** (1987). *Pedagogicheskoe tvorchestvo uchatelya [Pedagogical creativity of the teacher].* Moscow: Pedagogika [in Russian].
- Matorin, E.** (2014). Pro bazovyi komponent profesiinoi kompetentnosti menedzhera osvity [About the basic component of professional competence of education Manager]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy», 29 (3), 96–104 [in Ukrainian].*
- Nikitenko, O.** (2013). Profesiino-osobystisni yakosti yak osnova vykhovannia maibutnix uchyteliv [Professional and personal qualities as a basis of education for future teachers]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy», 27, 33–45 [in Ukrainian].*
- Soroka-Rosinskiy, V.N.** (1991). *Pedagogicheskie sochineniya [Pedagogical works].* Moscow: Pedagogika [in Russian].
- Fromm, E.** (1992). *Dusha cheloveka [The Soul of man].* Moscow: Respublika [in Russian].
- Khorni, K.** (1993). *Nevroticheskaya lichnost nashego vremeni. Samoanaliz [The Neurotic personality of our time. Introspection].* Moscow: Progress [in Russian].
- Yung, K.G.** (1995). *Psichologicheskieskiy tipy [Psychological types].* Saint Petersburg: Yuventa [in Russian].
- Koch, A.** (2018). Children's Perspectives on Happiness and Subjective Well-being in Preschool. *Children & Society, 32, 73–83.* doi: 10.1111/chso.12225 [in English].

- Puryear, J., Kettler, T., & Rinn, A.** (2017). Relating Personality and Creativity: Considering What and How We Measure. *The Journal of Creative Behavior*. doi: 10.1002/jocb.174 [in English].
- Spranger, E.** (1914). *Lebensformen. Geisteswissenschaftliche Psychologie und Ethik der Persönlichkeit [Life forms. Humanities Psychology and Ethics of Personality]*. Halle: Niemeyer [in German].

BESSONOVA Olga – scientific correspondent of Preschool Education Laboratory, Institute for Education Problems, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, M. Berlynskyj str., 9, Kyiv, 04060, Ukraine (74bessonov@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0897-3029>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4330-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119533>

To cite this article: Bessonova, O. (2018). Typologichni kharakterystyky do portreta pedahoha-nastavnyka molodykh vykhovateliv [Typological characteristics to the portrait of the teacher-tutor of the young educators]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 26–37. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119533 [in Ukrainian].

Article history

Received: 30 October 2017

Accepted: 15 February 2018

Received in revised form: 28 December 2017

Available online: 5 April 2018

TYPOLOGICAL CHARACTERISTICS TO THE PORTRAIT OF THE TEACHER-TUTOR OF THE YOUNG EDUCATORS

Abstract. The transfer of knowledge, skills and experience to young educators plays an important role in the efficiency of the functioning of modern institutions of education, ensuring the quality of their tasks and functions. Therefore, there is a special demand in the market of educational services for highly qualified and responsible teachers which are characterized by mobility, dynamism, constructiveness, self-reliance and prudence in decision-making. At the modern stage the teacher-mentor is able to provide professional development of young teachers in the conditions of kindergarten. The teacher-mentor ensures the professional development of young teachers under the conditions of the workplace. The article deals with the structural components of the personality of the teacher-mentor (individual-typological characteristics, motivational component, competent and reflexive), that determine effective realization of mentoring activity. The parts of elements, which provide sustainable professional development of young teachers, will contribute to establishment of mutual contacts between experienced and young teachers. The advantages and risks of interaction and influence of certain types of mentors on young teachers are defined and the projected benefit which a young teacher receives from interaction with a certain type of mentor. Based on the

selection of the dominant component of the mentor's personality and the leading function, the following eight types of mentor's personalities were allocated: humanist, dictator, analyst, skillful fingers, manipulator, eternal child, counselor and seeker. Each of these types has both advantages and disadvantages. Every young teacher has his own corresponding type of a teacher-mentor, depending on the following factors: the type of the young teacher, at what stage of professional development is a young teacher, what professional support is needed (the dominant function performed by the mentor).

Keywords: mentor, mentor's portrait, personality qualities, professionally-significant personal qualities, professional values, teacher's authority.

Acknowledgments. Sincere thanks to pedagogical staff at preschool establishments «Meridian», «Horizont» and «Zarnytsia» in Kyiv, in particular Prokhnitska Eleonora, Pavlova Iryna and Grygorovych Mariya, for their assistance.

Funding. The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.